

KASHTACHILIKNING TIKUVCHILIKDAGI AHAMIYATI

Qodirova Zulfiya Murodovna

Buxoro shahar 1-son texnikumi Maxsus fan o'qituvchisi

KIRISH

Kashtachilik insoniyat tarixida eng qadimiy amaliy san'at turlaridan biri hisoblanadi.

U insonning estetik didi, ijodiy tafakkuri va milliy madaniyatini ifodalovchi muhim vosita bo'lib kelgan.

Tikuvchilik bilan chambarchas bog'liq bo'lgan kashtachilik kiyim-kechaklarni bezash, ularni yanada nafis va jozibali qilishda katta ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, milliy liboslar yaratishda kashtachilikning o'rni beqiyosdir.

Bugungi kunda tikuvchilik sanoati jadal rivojlanib, zamonaviy texnologiyalar joriy etilayotgan bo'lsa-da, kashtachilik o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Aksincha, qo'lda va mashinada tikiladigan kashtalar dizaynerlik kiyimlari, milliy va zamonaviy liboslarda keng qo'llanilmoqda.

Ushbu maqolada kashtachilikning tikuvchilikdagi ahamiyati, uning turlari, tarixiy rivoji va zamonaviy tikuvchilikdagi o'rni yoritib beriladi.

Kashtachilik tushunchasi va uning kelib chiqishi

Kashtachilik — bu mato, charm yoki boshqa materiallar yuzasiga rangli iplar, ipak, jun, oltin va kumush iplar yordamida naqshlar tushirish san'atidir. Kashta qadim zamonlardan buyon insonlarning kiyim-kechaklari, uy-ro'zg'or buyumlari va marosim ashyolarini bezashda ishlatilgan.

Arxeologik topilmalar shuni ko'rsatadiki, kashtachilik san'ati ming yillar avval paydo bo'lgan. Dastlab kashta oddiy bezak vazifasini bajargan bo'lsa, keyinchalik u ijtimoiy mavqe, boylik va milliy mansublikni ifodalovchi ramzga aylangan. Har bir xalq kashtachilikda o'ziga xos naqshlar, ranglar va uslublarni shakllantirgan.

O'zbek kashtachiligi Sharq amaliy san'atining eng yuksak namunalari qatoriga kiradi. U o'zining rang-barangligi, murakkab naqshlari va chuqur ramziy ma'nosi bilan ajralib turadi

Kashtachilikning tikuvchilik bilan bog'liqligi

Tikuvchilik va kashtachilik bir-birini to'ldiruvchi sohalardir. Tikuvchilik kiyimning shakli, o'lchami va qulayligini ta'minlasa, kashtachilik uning badiiy bezagi va estetik ko'rinishini yaratadi. Kashta tikilgan kiyim oddiy libosdan farq qilib, o'ziga xoslik va nafislik kasb etadi.

Kashtachilik tikuvchilikda quyidagi vazifalarni bajaradi:

- kiyimning tashqi ko'rinishini bezash;
- kiyimga milliy va madaniy ruh berish;
- mahsulotning qiymatini oshirish;
- kiyimni noyob va betakror qilish.

Ayniqsa, bayramona, marosim va sahna liboslarida kashtachilik muhim ahamiyatga ega bo'lib, tikuvchilik mahsulotining asosiy bezagi hisoblanadi.

O'zbek milliy kashtachiligining tikuvchilikdagi o'rni

O'zbek milliy tikuvchiligida kashtachilik alohida o'rin tutadi. Milliy liboslar — ko'ylak, kamzul, do'ppi, chopon va boshqa kiyimlarda kashta keng qo'llaniladi. Har bir hududning kashta naqshlari va rang tanlovi o'ziga xos bo'lib, bu hududiy madaniyatni aks ettiradi.

Masalan:

- Suzani — yirik gulli naqshlar bilan mashhur bo'lib, ko'proq bezak buyumlari va liboslarda ishlatiladi.

- Iroqi kashta — mayda va murakkab naqshlari bilan ajralib turadi.

- Bosma va yorma kashta — tikuvchilikda tez-tez uchraydigan uslublardir.

Tikuvchilikda ushbu kashta turlaridan foydalanish milliy an'analarni davom ettirish va yosh avlodga yetkazishda muhim rol o'ynaydi.

Kashtachilikning estetik va badiiy ahamiyati

Kashtachilik kiyimlarga estetik go'zallik bag'ishlaydi. Ranglarning uyg'unligi, naqshlarning mazmuni va joylashuvi kiyimning umumiy ko'rinishiga katta ta'sir ko'rsatadi. To'g'ri tanlangan kashta libosni yanada chiroyli va jozibali qiladi.

Badiiy jihatdan kashtachilik inson didini, tasavvurini va ijodiy yondashuvini namoyon etadi.

Har bir kashta naqshi muayyan ma'noga ega bo'lib, tabiat, hayot, farovonlik va ezgulik timsollarini ifodalaydi.

Tikuvchilikda bunday badiiy elementlardan foydalanish kiyimning san'at asariga aylanishiga sabab bo'ladi.

Zamonaviy tikuvchilikda kashtachilik

Bugungi kunda kashtachilik nafaqat an'anaviy, balki zamonaviy tikuvchilikda ham keng qo'llanilmoqda.

Zamonaviy dizaynerlar milliy kashta elementlarini kundalik va bayramona kiyimlarga uyg'unlashtirmoqda.

Bu esa milliy va zamonaviy uslublarning uyg'unlashuviga olib kelmoqda.

Mashinali kashtachilik texnologiyalarining rivojlanishi tikuvchilik sanoatida ishlab chiqarish hajmini oshirishga yordam bermoqda. Biroq qo'lda ishlangan kashtalar hanuzgacha o'z qadrini yo'qotmagan bo'lib, eksklyuziv va qimmatbaho mahsulotlar yaratishda qo'llaniladi.

Kashtachilikning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati

Kashtachilik tikuvchilikda iqtisodiy ahamiyatga ham ega. Kashta bilan bezatilgan kiyimlar bozor talabiga ega bo'lib, hunarmandlar va tikuvchilar uchun daromad manbai hisoblanadi. Ayniqsa, milliy mahsulotlarga bo'lgan qiziqish ortib borayotgan bir paytda kashtachilik katta imkoniyatlar yaratmoqda.

Ijtimoiy jihatdan esa kashtachilik ayollar bandligini ta'minlash, hunarmandchilikni rivojlantirish va milliy merosni saqlashga xizmat qiladi. Tikuvchilik bilan shug'ullanuvchi ko'plab ustalar kashtachilik orqali o'z bilim va tajribasini avloddan-avlodga o'tkazib kelmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kashtachilik tikuvchilikning ajralmas va muhim qismi hisoblanadi.

U kiyimlarning estetik va badiiy qiymatini oshiradi, milliy madaniyat va an'analarni aks ettiradi hamda zamonaviy tikuvchilikda ham o'z o'rnini saqlab kelmoqda. Kashtachilik orqali yaratilgan liboslar nafaqat kiyim, balki san'at asari sifatida qadrlanadi.

Shunday ekan, kashtachilikni rivojlantirish, uni tikuvchilikda keng qo'llash va yosh avlodga o'rgatish milliy madaniyatimizni asrash va boyitishning muhim omillaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ahmedov M. O'zbek xalq amaliy san'ati. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. Bulatova L. Kashtachilik asoslari. – Toshkent: Fan, 2012.
3. Saidova N. Milliy liboslar va ularning bezak san'ati. – Toshkent: San'at, 2015.
4. Qosimov R. O'zbek milliy hunarmandchiligi. – Toshkent: Sharq, 2014.
5. Xasanova D. Tikuvchilik texnologiyasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2016.
6. Usmonova M. Kashtachilik va uning turlari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2013.
7. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. "Kashtachilik" maqolasi. – Toshkent, 2005.
8. Alimuhamedova G. Zamonaviy dizaynda milliy kashtalar. – Toshkent: Dizayn press, 2018.
9. Internet manbalari:
 - www.ziyouz.com
 - www.lex.uz
 - www.uzbekculture.uz